

До спеціалізованої вченої ради
К 64.109.01 при Харківській
державній академії
дизайну і мистецтв

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертацію Северина Віктора Дмитровича
«ДИЗАЙН СУЧАСНОЇ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ В КОНТЕКСТІ
РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Реалізація сучасних вимог до організації музейного середовища неможлива без застосування новітніх технологій, які відкривають додаткові перспективи розвитку дизайну музейних експозицій. На сьогоднішній день інтер'єри сучасних музеїв – це не лише набір вітрин, а презентація глядачеві видовища, вистави, де визначну роль відіграють інноваційні технології – мультимедійні, голографічні, світлові тощо. Наявність значного обсягу дизайнерського доробку в галузі організації музейних експозицій із застосуванням інноваційних технологій робить актуальним вивчення та систематизацію прийомів щодо використання сучасних технологій в дизайні середовища музейних експозицій. Розробка зазначеного питання створить підґрунтя для впровадження передових технологій в українські музеї.

Отже, в дисертаційній роботі «Дизайн сучасної музейної експозиції в контексті розвитку інноваційних технологій» Северин Віктор Дмитрович, ставлячи за мету систематизувати провідні сучасні технології, які значною мірою впливають на організацію музейного середовища, та визначити особливості прийомів їх застосування в експозиційному дизайні у контексті технічних інновацій, порушує актуальні питання сьогодення, вирішення яких сприятиме розвитку теорії і практики використання сучасних технологій в дизайні музейних експозицій.

Також, на актуальність дослідження вказує те, що воно виконано у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження її досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфери» (від 20 січня 1997 р. № 37). Наукова робота є частиною держбюджетної науково-дослідної теми Харківської державної академії дизайну і мистецтв «Методичні аспекти теорії творчості, матриці символів, атрибутів сакрального мистецтва при формуванні світоглядних понять» (№ державної реєстрації 0314U003934) на 2014–2016 р., а також пов'язана з комплексною науково-дослідною роботою кафедри «Дизайн інтер'єру» на 2011–2015 рр. «Формування парадигми дизайну середовища: витоки, сучасний стан та тенденції розвитку».

Безперечна новизна роботи полягає в тому, що автор дослідження характеризує етапи змін у організації експозицій вітчизняних музеїв в історичній ретроспективі, із зазначенням відповідного матеріально-технічного оснащення; визначає характеристики сучасного етапу розвитку дизайну музейної експозиції; систематизує провідні інноваційні технології, які впливають на організацію предметного-просторового середовища музеїв; класифікує специфічні прийоми застосування сучасних технологій в дизайні музейних експозицій.

Зміст наукової роботи логічно структурований. Дисертаційне дослідження Северина Віктора Дмитровича складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел (233 позиції), таблиць (18 одиниць) та альбому ілюстрацій (116 рисунків). Загальний обсяг роботи із додатками складає 297 ст., основний текст – 170 ст.

Перший розділ дисертації «Історіографія вивчення питання організації та дизайну музейної експозиції» містить широкий огляд наукової та фахової літератури щодо створення дизайну експозицій як складного творчого процесу з організації концептуального предметно-просторового середовища.

Автор, проводячи значний за обсягом термінологічний розгляд категорії експозиційного дизайну та аналізуючи стан наукової розробленості цього питання, з'ясовує, що комплексних теоретико-методологічних досліджень експозиційного дизайну як у зарубіжному, так і у вітчизняному мистецтвознавстві не проводилось.

На об'єктивність та обґрунтованість наукової роботи вказує те, що автор спирається на широку джерельну базу: публікації, у яких висвітлено загальні питання теорії, історії та художньо-естетичних аспектів дизайну; праці, присвячені ролі музеїв у сучасному суспільстві, в яких досліджується соціокультурний вплив на зміни у підходах до формування експозиції; наукові розвідки, у яких висвітлено окремі питання щодо ролі інноваційних технологій в організації сучасного предметно-просторового середовища; публікації, в яких подано інформацію стосовно технічних характеристик обладнання, що використовується в музейному середовищі та посилання на сайти підприємств, що займаються розробкою, виготовленням та монтуванням цього обладнання.

Також, у першому розділі Северином Віктором Дмитровичем вказано на методи, які було використано на різних етапах дослідження, їх вдала систематизація подана у таблиці А.1.2. Музейне середовище доречно розглядається автором як система, що складається з об'єктів експонування, дизайнерської складової та технологій, що на неї впливають. Достатньому обґрунтуванню результатів дослідження сприяло як використання у роботі системного підходу так і значної кількості загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження.

У другому розділі дисертації «Етапи історії розвитку музейної експозиції» визначено, уточнено і розширено етапи розвитку світового та українського досвіду у створенні музейних експозицій. Досліджуючи загальнокультурну ситуацію в суспільстві, яка призвела до формування нової моделі музею, автор плавно переходить до аналізу еволюційних зрушень у

світовому досвіді створення музейної експозиції. Ці теоретичні здобутки добре проілюстровані у таблицях А.2.1 та А.2.3. Варто окремо відмітити важливу для розкриття змісту розділу узагальнюючу таблицю А.2.9 «Порівняльний аналіз експозиційних тенденцій вітчизняних та зарубіжних музеїв (друга половина ХХ ст.)».

У висновках до розділу (с. 83) автор слушно зазначає, що «формування експозицій в музеях на теренах України на різних етапах історико-культурного розвитку зазнало певних еволюційних змін: від простого зібрання раритетів до формування соціокультурного інституту, і відбувалось як під впливом історико-культурних змін, так і, певною мірою, технічних засобів та технологій». Отже, проведений у другому розділі детальний аналіз кожного етапу історії розвитку музейної експозиції формує необхідний базис для всебічного розгляду дизайну сучасної музейної експозиції в контексті інтеграції в її середовище інноваційних технологій.

У третьому розділі дисертації «Вплив сучасних інноваційних технологій на дизайн музейної експозиції» Северин Віктор Дмитрович розглядає нові тенденції у формуванні простору музейної експозиції, наводить класифікацію інноваційних технологій, розкриває значення технічних інновацій у вирішенні простору музейної експозиції.

Велика кількість фактологічної інформації, якою оперує дослідник, інколи спричиняє певні неточності в логіці викладу матеріалу. Так таблиця А.3.2 набуває сенсу в тому разі, якщо в центрі класифікаційної схеми вжити в якості узагальнюючого поняття «Музей як засіб масової комунікації», а не запропоноване автором «Засоби масових комунікацій». З тексту дисертації не досить зрозуміло в чому полягає принципова різниця між інтерактивними проекційними вітринами, що як відзначає автор, «дозволяють демонструвати будь-які зображення і відеоролики, залишаючись прозорими» (підрозділ 3.2.2, с. 129) та псевдоголограмами, які демонструються за допомогою проекторів, що за словами автора «проектують плоскі зображення на певний

екран, який виконується у вигляді або прозорої плівки, або скла, або повітряного потоку, насиченого парою, ...» (підрозділ 3.3, с. 135).

Певну неточність, щодо технології відображення голограми, містить речення: «Технічно, для отримання зображення потрібно мати проектор, екран, і, для того щоб зображення було видимим, його треба висвітлити одним або декількома джерелами світла» (с. 135), адже для демонстрації голографічного зображення необхідними є: або лише відповідні джерела світла, або екран та проектор, який є складним світловим приладом з вбудованим джерелом світла. Проте на с. 134 дослідником подано логічні етапи процесу отримання і відтворення голографічного зображення та переваги застосування цифрової голографії в музейній справі. Тому неточності радше мають редакційний характер і не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Треба зауважити, що текст дисертації вдало доповнюється додатками з структурованими таблицями і рисунками. У загальних висновках автор відображає основні наукові результати даного дослідження та вирішення усіх попередньо визначених завдань.

Результати роботи Северина Віктора Дмитровича створюють основу для подальших досліджень специфіки використання інноваційних технічних засобів в окремих типах музеїв (науково-природничих, технічних, художніх, історичних тощо). Висновки наукової роботи можуть набути практичного застосування у створенні сучасних музейних експозиції в Україні, а також в підготовці фахівців-дизайнерів у системі вищих художніх навчальних закладів, при розробці спецкурсів з «Проектування», «Сучасних тенденцій дизайну», при написанні навчальних посібників та монографій стосовно музейної практики.

Робота достатньо апробована, основні ідеї та результати дослідження були оприлюднені у 16 наукових публікаціях, з яких 9 статей опубліковано у фахових спеціалізованих виданнях, що входять до відповідного переліку

МОН України, 1 – в закордонному науковому виданні, 6 – у збірках матеріалів наукових конференцій. Автореферат відображає зміст дисертації, досить повно демонструючи теоретичну і практичну цінність роботи.

Отже, автором проведено вагому наукову розвідку і, в рамках теми дослідження, вирішено комплекс теоретичних, методологічних та практичних завдань. Разом з тим, до змісту дисертації та структури автореферату є деякі зауваження, які полягають у наступному:

1. В авторефераті дисертації відсутній список наукових праць апробаційного характеру, хоча апробація результатів дослідження відбувалась на регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

2. Якщо у третьому розділі дисертації вибір досліджуваних експозицій детерміновано використанням в дизайні тієї інноваційної технології, якій присвячено підрозділ, то у другому розділі доцільно було б обґрунтувати вибір тих музеїв, експозиції яких розглядаються.

3. Зважаючи на участь автора у творчій групі, яка створювала експозицію музею «Харківщина у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років» на Національному меморіальному комплексі «Висота маршала І. С. Конєва», доречно більш детально розглянути цей проект в дисертації, тим більше, що автор відзначає (с. 73) використання в експозиції найновіших на час її створення у 2005 р. аудіовізуальних та мультимедійних технологій.

4. На с. 127, 129 розглядаючи Музей історії Болоньї, автор помилково визначає його географічне положення у Франції, але на с. 138, аналізуючи цей музей, уже вірно вказує його розміщення в Італії.

5. У тексті зустрічаються ідентичні місця: абзац зі сторінок 91–92 повторюється на с. 107–108, на с. 150 двічі повторюється одне речення.

6. Допущено певні неточності в переліку використаних джерел: так електронний ресурс № 192 зазначено як «Офіційний сайт компанії Polaroid», але за наведеним посиланням знаходиться одна зі статей інтернет-версії

журналу «Популярная механика», електронний ресурс № 198 зазначено як «Офіційний сайт Університету Південної Каліфорнії», та за наведеним посиланням розміщена одна зі статей англomовного новинного сайту Salon.com.

7. Не в якості зауваження, а побажання можна рекомендувати автору у майбутньому розширити географію аналізу експозиційного дизайну сучасних українських музеїв. Це допоможе визначити слабкі та сильні сторони українського дизайну музейних експозицій, сформулювати відповідні рекомендації для його подальшого розвитку.

Ці зауваження ні в якому разі не зменшують наукову і практичну цінність дисертаційного дослідження, виконаного на високому науковому рівні і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, результати якої є суттєвими для розвитку дизайну сучасних музейних експозицій.

Тому, можна стверджувати, що представлена робота на тему «Дизайн сучасної музейної експозиції в контексті розвитку інноваційних технологій» є завершеним, самостійним дослідженням, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а її автор, Северин Віктор Дмитрович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри «Дизайн» Запорізького
національного технічного університету

Л. М. Коваль

Підпис Коваль Л. М. засвідчую.
Секретар вченої ради ЗНТУ
доктор технічних наук, професор

В. В. Наумик